

FJELL OG VIDDE

Gløtt fra landmålerlivet

Erling Bjørstad

V. SUNNHORDLAND

Sunnhordland er skiftningens land. Fra nakne øyer og skjær ute i havgapet kroker fjordene seg innover og ender i trange sund og poller mellom knauser og knatter med brunstekte furuer.

Vår etter vår lå jeg dernede og så livet våkne igjen. Nesten umerkelig derute i øygarden hvor alt var og ble grått, men desto sterkere inne i fjordene, der gåsungene lubbnet mot solen og århanen sjusket borti åsene. I hvitmalte hus bodde hyggelige mennesker, som alle hadde det forfærdelig travelt,- især kvinnene. Aldri har jeg sett så mye arbeid lesset på et enkelt menneske. Men humørfylte var de. Et merkelig lyst sinn og en alsidig interesseinnstilling. De var beundringsverdige. I helgen gikk de kledd i nasjonale drakter, og på hodeplaggets fasong kunne en se om de var koner eller jenter. Det måtte være praktisk for dem som hadde nytte av det. Utenfor inngangsdøren sto treskoene i rad og rekke, og av størrelse og antall kunne en slutte seg til familiens omfang og sammensetning. Inne gikk de i sokkene og gjorde derved strikkingen til et livsbehov. Ustanselig gikk strikkepinnene når fingrene et øyeblikk var fri for andre oppgaver. Selv på stølsveg og handelsveg vokste strømpene uten at de trebeskoede mistet hverken vegen eller masken. Intet så ut til å kunne stoppe disse raslende pinner, og denne evige virksomhetstrang. Og dog var der rørelser i sindet som var sterke nokk til det. Vi hadde ligget borte i heiene en otte dagers tid i varmt godt solvær. Vi hadde latt oss brunsteke på de vanlige stedene og begrenset antrekket på hensiktssvarende måte. Slik vendte vi også tilbake

til bygden og gledet oss til møtet med våre gamle venner. Her kom overraskelsen. Da den første strikkerske øynet oss på sin veg til handelsstedet, skrittet hun beslutsomt ut av vegen, vendte oss ryggen og ble stående som den saltstøtte som vi alle har lest om. Og strikkepinnene sto faktisk. Da skjønnte jeg at venskapet var i fare, og at bluferdigheten kunne anta særpregede former. Det gikk noen tid før hjerteligheten vendte tilbake.

På åker og eng var det også kvinnene som strevet mest. Mennene drev hovedsagelig med hjemmefiske, båtbyggeri, og fabrikasjon av tønnestav og treskor. Men det var naturligvis dem som anga tonen. Derfor gjaldt det å snakke forstandig med dem og røbe innsikt både i det ene og det annet. Det var både båtlege og andre spørsmål hvis friksjonsfri løsning var avhengig av det gode inntrykk. Og allikevel gikk det så galt at jeg faktisk ser den mulighet i øynene at jeg fremdeles lever på folkemunne derborte. Det begynte egentlig med en assistent. Han er sikkert vitenskapsmann nå. En typisk intellektuell som imidlertid faktisk aldri kunne ha vært utenfor en bygate. Han kjente hverken dyrene på jorden, fuglene i luften eller strået på marken. Da vi hadde oppdaget at han ikke visste forskjell på en gjeitebukk og en saubukk, var det ikke måte på vår oppfinsomhet. Vi billte ham inn de rareste ting både om kjente og ukjente dyre- og fugleraser, og hadde det forfærdelig morsomt.

En kvell kom vi over et gårdstun hvor en langrygget blakk hest sto bundet til låveveggen. ”Det var en rar hest”, sa han. ”Hest”, sa jeg, ”du må da se det er en ku”. ”Nei, det er nokk en hest”, kom det besindig fra eieren, som hadde stått skjult bak låvebroen. Det var ikke tvil om hvem som hadde miskjent dyrets identitet, og senere så jeg folk stikke hodene sammen når jeg var kommet utenfor hørevidde.

Det var bittert, da jeg faktisk hadde studert landbruket nedenfra og hadde vært lærer på landbruksskole i tre år.

Sveio er nakent og goldt. De snaue heiene er brune i leten, og vannene er svarte og dype. Men innenfor kjeder fjellene seg bak hinannen og lyser om kvelden i blågrå farger og ser trolske ut. Det er vakkert just da. Bebyggelsen er ikke morsom, og det er ikke langt mellom bedehusene. Vi blandet oss med folket, spiste raukesill og nappet pale fra store steng inne i fjordbukta. Det var dog arbeidet som opptok oss mest.

En søndagskvell kom en diger kar slengende bortom teltet mitt. Det

var en prat han hadde lyst på. Fjellene holdt just på å få den violette tonen, da jeg begynte å ane at mannen var særpreget og hadde dimensjoner. Han hadde vært storsmugler under krigen og hadde fra egen båt ført kampen mot politi, toldere, lettere og andre fiendtlige krefter. På nære nippet hadde det vært mangen gang, men lurt dem hadde han, og pengene sto i banken. Det var stil over beretningen, og det lyste i øynene ved de springende punkter. Jeg var over all måte imponert. Plutselig så han på klokken og bemerket at det visst var tid til å gå på bedehuset. Jeg hadde intet imot å utvide min erfaringskrets, og snart sat vi nokså trangt i en forventningsfull forsamling. Programmet overrasket ikke. Det var meget fordømmelse og adskillig snufsing avbrutt av mange salmer. Men så begynte folk å bekjenne. Det var uhyggelig, men egentlig overrasket ble jeg først da min nye ven også sto opp og la livet sitt fram til beskuelse. Og så kom han med noe småtteri og tufseri, som hverken høynet eller senket gjennomsnittssynden i distriktet. Fra å være Al Capone av verdensformat sank han ned til å bli en alminnelig pusling.

Jeg gikk skuffet bort.

Vi lå på nordsiden av Bjørnefjorden etsteds, på et eid med noen pene hvitmalte gårder. Utover gikk eidet over i et vidt nes som var nokså kronglete med mange småflåg og brakje som gikk oppunder armene på en og gjemte mange huller og annet lureri, som vi uforvarende kunne dumpe oppi. Det var også mye huggorm. Vi var aldri i særlig humør når vi var derute. Innenfor var det derimot ordentlig fjell med to fiskevann og en flat fin fly som det var trivelig å ferdes på. Men vi ble fort ferdige på den siden. Vestover mot havet var det ange små ubebodde øyer med mye grått berg og en og annen grøn revne som det gikk sauer i. Derute hadde vi ennå ikke vært.

Pinsekvell skulle det være fest i den lille grenden, og gjestfriheten var også utstrakt til oss. Vi så forberedelser både i matveien og klesveien, og materialet til et stort bål var også rusket sammen på et høvelig sted. Om morgenen var det stille pent vær, og vi hadde en fin rotur ut til en liten øy ute i havgapet, som syntes et passende dagsmål når der skulle være høytid om kvellen. Formiddagen gikk fort, og da det begynte å duskregne, fant vi et berettigende grunnlag til å vende hjem igjen. Da vi kom til båtstøa så vi båten som en duvende prikk langt tilhavs. Begge mine assistenter var fra

Vågå og var ubekjent med disse havsens fenomener som heter flo og fjære. Det får være deres undskyldning. De hadde trukket båten så passende opp og gått ut fra at den ville oppføre seg rolig og skikkelig. Til gjengjeld måtte vi nå begynne undersøkelser og tankevirksomhet som kunne bringe vår stilling på det rene. Skibsleden så ut til å gå adskillig lengere ut - vi så en og annen stor båt derute. Innenfor så det ikke ut til å være noen led i det hele tatt, for der var det ikke en flytende ting å øyne. Etter å ha bragt disse ting nesten kjensgjerningsfast på det rene, ble jeg nokså mutt og ga også vondord fra meg av lettfattelig og karakteriserende innhold. Mat hadde vi heller ikke, men jeg noterte med en viss beroligelse at det iallfall gikk en 2-3 sauer påøya, som i nødsfall kunne omdannes til næring. Da assistentene av forståelige grunner hadde isolert meg, fant jeg meg en hule som jeg krabbet inn i og hvis hensiktsmessighet som bolig på lengre sikt jeg opptok til fornøden vurdering. Fra tid til annen tittet jeg ut etter en eller annen redningsplanke. Tobakk hadde jeg heller ikke, og det var idethele nokså trist.

Det gikk nokså mange timer, og det begynte å lakke mot kvellen. Plutselig hørte jeg åretak, og der dukket assistentene fram bak en odde i en pen liten båt. De hadde vist et initiativ som stillte meg selv ynkelig i skyggen. Av det signallerret som vi alltid førte med oss hadde de rigget opp et veritabelt nødsignal på øyas høyeste topp og virkelig fått narret en diger damper - Amerikafarer - sa de selv - til å stikke snuten i fjellveggen, ta dem ombord og kaste dem i-land igjen på nærmeste bebodde øy. Men skipperen hadde vært rasende og truet med at regningen på statskassen skulle bli stor. Men vi trøstet oss med at den ble det mange om å bære og kom frimodige hjem tidsnokk til å rekke siste kaffekoppen. Men eventyret vårt tidde vi stille med, og vi ble beundret for vår energi.